
BOSZNIA-HERCEGOVINA SZOCIALISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉGE

(Savez socijalističke omladine Bosne i Hercegovine)*

(Javaslat)

A BHSZISZ POLITIKAI KIÁLTVÁNYA JUGOSZLÁVIA FIATALJAINAK – A JUGOSZLÁV NYILVÁNOSSÁGNAK

Jugoszlávia egyre fokozódó politikai, gazdasági, szociális és nemzeti szétdarabolásának, az emberi jogok és szabadságok mind gyakoribb megsértésének, a demokratikus politikai rendszer hiányának, valamint Jugoszlávia mind kifejezettebb lemaradásának, a gazdasági válság és a kulturális elszegényedés katasztrofális elmélyülésének láttán elhatároztuk, hogy meghozzuk saját politikai programunkat a Jugoszlávia jövőjéért érzett felelősségünk kifejezéséeként.

Ezekben a nehéz időkben jogunknak és kötelességünknek érezzük – végső soron az ország valamennyi polgára jogának és kötelességének is –, hogy elgondolkozzunk Jugoszlávia jövője felett és hozzájáruljunk politikai, gazdasági és kulturális továbbfejlesztéséhez.

A politikus gondolkodásra való jogunk, továbbá az a jogunk, hogy egy másfajta, modernebb, demokratikusabb, anyagiakban és szellemiekben gazdagabb Jugoszláviáért szálljunk síkra abból a tényből fakad, hogy manapság valamennyien a saját bőrünkön érezhetjük az eddigi rendszer nehézségeit és negatív következményeit.

A politikát úgy értelmezzük, mint mindannyiunk igaz igyekezetét, hogy együtt éljünk, szabadabban és gazdagabban, mint eddig.

Programunkat mindazoknak szánjuk, akik az ország gondjainak tudatában részt kívánának és akarnak venni a jelenlegi jugoszláv társadalomnak egy, az itt élő polgárok, népek és nemzetiségek modern, demokratikus és föderatív közösségévé való átalakításában.

Ebbeli törekvésében BHSZISZ kész együttműködésre lépni más demokratikus erőikkel, politikai programjaik hasonlósága, valamint a pluralizmus, a tolerancia és a humanizmus elvei alapján.

Abbeli meggyőződésében, hogy e politikai program meg is valósítható, a BHSZISZ minden alkotmányos és törvényes eszközt igénybevéve állhatatosan fog küzdeni életre-keltéséért.

Nem áztatjuk magunkat, hogy programunk máról holnapra megvalósítható. Elfogadása egyszersmind az alapelveiért folytatandó hosszú és bizonytalan kimenetelű harc felvételét is jelenti.

AZ UTÓPIA VÉGE

A szocializmus jelenlegi modellje, amely végső soron mégiscsak megvalósult a magukat szocialistáknak valló országokban, kimerítette történelmi esélyeit.

A pártállam és az állampárt, a politikai monopólium, a politika dominációja a társadalom egyéb szférái fölött, a proletárdiktatúra, az avantgardizmus és a kizárólosság, a köz-

A BHSZISZ Köztársasági Választmányának elnöke, Rasim Kadić elküldte címünkre a Szövetség Politikai Kiáltványát, az új alakulófélben lévő Szövetség statútumtervezetét és választási programját. Terjedelmi okokból csak a Kiáltványt áll módunkban közzétenni. Kérdőívünket csak a Szövetség kongresszusa és az új szervezet – Bosznia-Hercegovina Szociáldemokrata Szövetsége – bejegyzése után válaszolhatják majd meg – áll a kísérőlevélben (kelt. 1990. április 2-án).

élet túlideologizálása és misztifikációja csak néhány jellemzője e rendszernek, mindezek politikai következményei pedig a szociális feszültségek, a nemzeti összetűzések, a gazdasági elszegényedés és a kultúra egykaptafásítása.

A mai szocialista társadalmak gazdasági hatékonyság és az elért politikai szabadságok tekintetében alatta maradnak a demokratikus polgári társadalmak szintjének. Olyan tény ez, amellyel szembe kell néznünk, s amely egyszermind kiindulópontul is szolgálhat a szocialista társadalmak jelenlegi válságából való kiútkereséskor.

A szocializmus jelenlegi jugoszláv projektuma szinte kiúttalan válságba jutott. A válság mélyebb és átfogóbb, mint hinnénk. Teljesen új és más, mint az előzőek voltak. Az efféle válság eleve kizárja az olyan megoldásokat, amelyek a meglévő politikai rendszer felszínes kipofozására és csinosítására irányulnak. Kizárja a kimustrált uralmi modelleknek újjal való helyettesítését is. Ez a válság a gazdasági és politikai rendszer radikális felújításáért kiált, melynek célja a gazdasági hatékonyság, a szociális biztonság, a politikai demokrácia növelése, valamint szilárd garanciák kivívása arra nézve, hogy minden polgár nagyobb politikai jogokat és szabadságokat élvezhet.

A jugoszláv öngazgatású szocializmusmodell fogyatékössága abban mutatkozik meg, hogy elsősorban antikapitalista projektumként keletkezett és fejlődött, miközben sokkal fontosabb volt lehetetlenné tenni minden ideológiailag kapitalistának tartott folyamatot, mint kiépíteni egy modern szocialista társadalom elemeit.

A szocialista öngazgatási modell nem felelt meg az idő követelményeinek a gazdasági hatékonyság és az emberek anyagi biztonsága, de a politikai demokrácia és az emberi jogok terén sem.

A szocializmusmodellek szerte a nagyvilágban szemlátomást úgy fejezték be történelmi küldetésüket, ahogy elkezdték, utópiaként.

A DEMOKRATIKUS TÁRSADALOMÉRT

Az informatika kora új lehetőségeket nyit az emberi kapcsolatteremtésben és kommunikációban világszerte, egyre inkább eltörli az ideológiai, nemzeti, földrajzi, kulturális, politikai és egyéb korlátokat. A „világok ütközetéből” modern posztindusztriális társadalom születik. A technológiai forradalmak szükségszerűen a háttérbe szorítják a politikai forradalmak ma már primitíveknek ható formáit.

A fejlett és fejletlen társadalmak közötti elválasztóvonal napjainkban sokkal élesebb, mint bármikor volt, s a jövőben, a változások üteménél fogva, még kifejezettebb lesz.

A szocializmus előtt ennél fogva egyetlen út áll nyitva a politikai modernizáció felé: egybefogni a szocializmus eredendően humánus lényegét meg a polgári társadalom demokratikus egyetemes-civilizáció vívmányait és hagyományait.

A BHSZISZ politikai programjának kiindulópontjául a jugoszláv társadalom nehézségei lényegének a felismerése szolgál, az tudniillik, hogy képtelen véghezvinni a fennálló politikai és gazdasági rendszer általános válságából való kilábalását célzó elengedhetetlen és radikális változásokat.

A BHSZISZ egy olyan modern demokratikus társadalom kiépítéséért száll síkra, amelynek alapvető posztulátumai a következők: politikai pluralizmus, parlamentáris demokrácia, demokratikus jogállam, közvetlen választások, független demokratikus közélet, az emberi jogok és szabadságok szavatolása, piacgazdaság, változatos tulajdonformák, föderatív berendezés, független külpolitika és bekapcsolódás Európa és a világ integrációs folyamataiba.

A BHSZISZ az emberiség fejlődésének olyan egyetemes értékeiből indul ki, mint a humanizmus, a szabadság, a szolidaritás, a demokrácia, valamint a személyes munka és alkotótevékenység becsülete. A BHSZISZ folytatni kívánja a szocialista mozgalom azon hagyományait, amelyek kiállták az idő próbáját és ötvözni kívánja azokat a polgári politikai demokrácia vívmányaival.

Hogy a BHSZISZ ilyen politikai rendszerért száll síkra, az magából a jugoszláv társadalom jellegéből adódik, abból, hogy e társadalom mindenekelőtt plurális, konfliktusoktól terhes és politikai.

A BHSZISZ által szorgalmazott politikai demokrácia pillére a szabad, független és felelős polgár mint a politikai élet és általában a társadalom szubjektuma.

Politikai tevékenysége színterül a BHSZISZ Bosznia-Hercegovinát, Jugoszláviát, Európát és a nagyvilágot vallja.

AZ ÚJ ALKOTMÁNY

A gazdasági és politikai rendszer reformjának legfontosabb feladata a JSZSZK és a BHSZK új alkotmányának kidolgozása és meghozatala.

A BHSZISZ küzdeni fog az új alkotmányozó eljárás demokratikusságáért, ideértve Jugoszlávia Alkotmányozó Nemzetgyűlésének, illetve Bosznia-Hercegovina Alkotmányozó Nemzetgyűlésének a megválasztását és összehívását is.

Az új alkotmánynak olyannak kell lennie, hogy kifejezze az ország minden polgárának kívánságát, melynek alapját a jugoszláv társadalom jogi és politikai jellegének szabad megválasztása képezi.

Az új alkotmánynak korszerűbb módon kell egybefonnia és kifejeznie mind a jugoszláviai népek és nemzetiségek együttélésének, mind a gazdasági és politikai rendszer reformja melletti, a közvéleményben osztatlan támogatásra lelt elkötelezettségüknek alapvető demokratikus értékeit.

A BHSZISZ szorgalmazni fogja, hogy az új alkotmány reális jogi rendelkezés legyen – és kevésbé programszerű politikai dokumentum –, amely az eddiginél sokkal hatékonyabb és demokratikusabb szinten határozza meg a jugoszláv állam és a jugoszláv társadalom működésének jogi és politikai kereteit.

A politikai hatalom felépítésében az új alkotmánynak a polgárból mint politikai szubjektumból és mint a megfelelő jogok és szabadságok hordozójából kell kiindulnia és lehetővé kell tennie számára a teljes érvényesülést.

A polgárra mint a politikai rendszer alapvető szubjektumára alapozó új alkotmánynak következetesen valóra kell váltania a népek szuverenitásának eszméjét – e nép fogalmába beleértve a JSZSZK minden állampolgárát – a szabad választásokban létrejött Jugoszláv parlament formájában.

Az új alkotmánynak szavatolnia kell a demokratikus jogállamot, mely azon alapszik, hogy a törvény előtt minden polgár egyenlő, valamint azon, hogy közvetlen alkotmányos védelmet biztosít az emberi és polgári jogoknak és szabadságoknak. Az alkotmánynak szavatolnia kell a polgárok politikai egyenjogúságát, továbbá a politikai szerveződés és tevékenység szabadságát.

A demokratikus választási rendszer felépítésének kiindulópontja az egyenlő szavazati jog, azaz az *egy polgár – egy szavazat* elve.

A BHSZISZ olyan alkotmányos felépítésért száll síkra, amelyben Jugoszlávia mint a JSZSZK polgárainak demokratikus közössége és mint az egyenjogú népek és nemzetiségek föderatív államközössége szerepel. Szorgalmazza, hogy a szövetségi állam legyen illetékes mindazon kérdésekben, amelyek jelentős mértékben kihatnak minden föderális egység helyzetére, mindenekelőtt a külpolitika, a honvédelem, a belügy, az egységes jugoszláv piac, a büntetőjogi és polgárjogi eljárási törvényhozás elemi funkcióiban. E funkcióinak ellátásában a föderációnak rendelkeznie kell az egész területére kiterjedő megfelelő ingerenciákkal, valamint a végrehajtásukhoz szükséges eszközökkel, ám ugyanakkor szavatolnia kell a saját, de az egész föderatív közösség fejlődéséért is felelős szocialista köztársaságok sajátosságait.

Ha abból a feltételezésből indulunk ki, hogy Jugoszlávia olyan ország, amelyben megvalósítható a demokrácia, akkor a szövetségi államnak alapját a jugoszláv polgárok

összességének szabadon kinyilvánított akarata és a föderális egységek legitím képviselőinek szabad megegyezése kell hogy alkossa.

Az alkotmány megváltoztatásának keretében olyan irányban kell tovább erősíteni a képviselő-testületi és választási rendszert, hogy kifejezésre jusson a képviselő-testületi demokrácia és bevezessék a szabad, közvetlen időszaki és tartós választásokat a legitím módon megválasztott hatalom és a nép alapvető érintkezéseként. Szorgalmazzuk a Képviselőházak mint törvényhozói és legfőbb hatalmi szervnek a megszilárdítását.

A községek szintjén a képviselő-testületi rendszer felépítését egy házas képviselő-testület formájában javasoljuk, melynek tagjait közvetlen választásokon választják meg.

A föderális egységek (köztársaságok) népi szuverenitáson, azaz polgáraik szuverenitáson alapuló államok. Köztársasági szinten egy házas képviselő-testületet javaslunk, melynek tagjait a lakosság számarányában választják meg, közvetlen választásokon. A választási rendszernek lehetővé kell tennie a régiók megfelelő képviseltetését a Köztársasági Képviselőházban.

A megválasztott képviselő-testületi tagok megbízási ideje négy évre szól, az újráválasztás lehetőségének korlátozása nélkül.

A JSZSZK Képviselőházának struktúrájában biztosítani kell a népek és nemzetiségek polgárainak, illetve föderális egységeiknek megfelelő képviseltetését.

A Szövetségi Képviselőház két tanácsból áll: a Föderális Egységek Tanácsából, minden föderális egység paritásos képviseltetésével és a Polgárok Tanácsából, melynek tagjait közvetlen választásokkal választják meg egyenlő választási körzetekben, az egész országot terjedően.

A Polgárok Tanácsa önállóan dönt a jugoszláv polgárok jogait és szabadságait érintő minden kérdésben minősített, azaz kétharmados többségi alapon. A föderális egységeknek a föderációhoz viszonyított jogairól támadt vita esetén a Föderális Egységek Tanácsa konszenzussal hozza meg határozatait.

A föderális szervek kizárólag a Szövetségi Képviselőház határozatainak végrehajtásán munkálkodnak. Az új alkotmánynak pontosan meg kell határoznia a szövetségi kormány és a JSZSZK Elnöksége alapvető funkcióit és megválasztásuk módját. A szövetségi kormány megalakítására a Polgárok Tanácsának többségi politikai csoportja kap megbízást, azzal, hogy e döntést a Szövetségi Képviselőház mindkét tanácsának jóvá kell hagynia. A szövetségi kormány a Szövetségi Képviselőháznak tartozik felelősséggel.

A JSZSZK Elnökségének tagjai a köztársaságok képviselői és a Szövetségi Képviselőház elnöke.

A JSZSZK Elnökségének tagjait a Szövetségi Képviselőház választja, azzal, hogy minden köztársaság legalább két tagot jelöl az Elnökségben öt megillető helyre. A JSZSZK Elnökségébe beválasztott polgárok nem a maguk politikai pártjainak a képviselői.

Az új alkotmánynak kifejezésre kell juttatnia Jugoszláviának a független külpolitika, valamint a nemzetközi kapcsolatokban alkalmazott aktív, békés koegeisztencia melletti stratégiai elkötelezettségét és ennek folytonosságát.

Az új alkotmánynak szigorú szabályokat kell felállítania a kisebbségek védelmére, bármily felépítésűek is legyenek azok (nemzeti kisebbségek, politikai kisebbségek stb.)

A JSZSZK alkotmányáról, valamint a Bosznia-Hercegovina SZK alkotmányáról esedékes közvita során a BHSZISZ azokat a törekvéseket fogja támogatni, amelyek a gazdaság, a társadalmi tevékenységek, az igazságszolgáltatás, a fegyveres erők és az államigazgatás depolitizációját szorgalmazzák. Ebbe az álláspontba beleértendő, hogy az állami intézményekben, semlegességük megőrzése végett, tilos a politikai szerveződés. A politikai szerveződésre vonatkozó jogukat az állami intézmények dolgozói a lakóhelyük szerinti területi közösségekben valósíthatják meg.

A kommunák rendszerének érvényben levő alkotmányos elképzelése alapos újraértelmezést sürget e téren is. A BHSZISZ szorgalmazni kívánja, hogy az alkotmány szabja meg kommunák létesítését, mindenekelőtt olyan helyi öngazgatási közösségekként, amelyekben hatékonyan lehet érvényesíteni a köztársasági törvényeket, működtetni a megfelelő kommunális szolgálatokat és öngazgatási alapon összehangolni a polgárok közös érdekeit.

A BHSZISZ síkraszáll azért, hogy egyértelműen elválasszák egymástól az államhatárolom szféráját és az úgynevezett civil társadalmat, azaz a polgárok szabad szerveződését és tevékenységét.

A BHSZISZ támogatja a referendumok alkalmazását mint a közvetlen demokrácia formáját a polgároknak a közös érdekű kérdésekben való véleménynyilvánítása céljából a helyi közösségben, a községben, a köztársaságban és az országban.

A nyilvános és politikai tevékenység legtágabb társadalmi keretét a szabad, független és demokratikus nyilvánosságnak kell szolgálnia a szó legszorosabb értelmében.

BOSZNIA-HERCEGOVINA

Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság demokratikus átalakulásának elemi feltevétele a köztársaság új alkotmányának meghozatala.

Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság új alkotmányát a társadalmi-gazdasági és politikai rendszer alapvető megoldásai tekintetében össze kell hangolni a JSZSZK alkotmányával, azzal, hogy ugyanakkor szavatolja a Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság számára az egyenjogú föderális egység státusát.

Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság új alkotmánya, az alapelvek eddigi, terjedős taglalása helyett, bevezetőjében – Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság keletkezésének rövid összefoglalása után – nagyon pontosan és világosan fogalmazza meg és szavatolja Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság társadalmi berendezésének alapelveit és céljait, amelyeknek a ZAVNOBIH második ülészakán elfogadott, Bosznia-Hercegovina polgárainak jogairól szóló nyilatkozatban foglalt alapelvek folytatolagosságát kell jelenteniük.

Bosznia-Hercegovina társadalmi berendezésének és fejlődésének alapelveit olyanformán kell lefektetni, hogy Bosznia-Hercegovina mint kulturális-civilizációs, valamint társadalmi történelmi konstans és sajátosság fejeződjék ki benne.

Bosznia-Hercegovina kulturális-civilizációs, valamint társadalmi-történelmi állandóságát és sajátosságát, mely a többnemzetiségű összetételében, interkonfesszionálisságában, sokkomponensű kultúrájában és történelmi létében nyilvánul meg, méltóképp kell megfogalmazni az alkotmány szövegében, mely egyszersmind ezeknek az alapértékeknek a zavartalan fenntartását és további megszilárdítását is szavatolja.

A BHSZISZ a fenti alapértékek mellett a Bosznia-Hercegovina új alkotmánya meghozatalának demokratikus procedúrájában lehetőségeinek teljes latbetetésével síkraszáll azért, hogy Bosznia-Hercegovinát a területén élő egyenjogú polgárok demokratikus államközösségeként értelmezzék és konstituálják.

A BHSZISZ azért is síkraszáll, hogy Bosznia-Hercegovina ily módon történő konstituálódása a demokratikus társadalom e dokumentumban megfogalmazott alapvető posztulátumai szerint folyjon.

A HATALOM LEGITIMITÁSÁRÓL

Egyetlen politikai szubjektum sem alapozhatja, sem most, sem a jövőben hatalmát történelmi érdemeire vagy a priori feltételezett avantgardizmusára. Nyilvánvaló az, hogy a JKSZ a munkásosztály egyetlen legitim képviselőjévé és vezetőjévé avatta önmagát, valós politikai konkurencia hiányában nem egyéb, mint a hatalommal való további visszaélés.

Minden reform, a szocializmus valamennyi politikai rendszerében, tehát Jugoszláviában is, azon bukott meg, s abban a pillanatban, amikor felmerült a pártállam megdöntésének és a jogállam szükségyszerű felállításának a kérdése, azaz, amikor megkérdőjelezték a hatalmon levő párt monopóliumát és az egypártrendszert. Ezen csak olyképpen lehet változtatni, ha intézményesen legalizáljuk a politikai pluralizmust és politikai konkurenciának teszünk ki minden pártot, a Jugoszláv Kommunista Szövetséget is.

A POLITIKAI DEMOKRÁCIA

A BHSZISZ képviseleti jellegű parlamentáris demokráciáért száll síkra – ez legyen a konstituális kerete a polgárok politikai akarata és érdeke kifejezésének és egyeztetésének. Ebben a rendszerben a szuverén hatalom legitim hordozója maga a nép mint a polgári státusú emberek közössége.

A nép szuverenitása a demokratikus felépítésű parlamentben valósul meg, a különféle érdekek szentesítésének és általánosításának színhelyén. A parlamentben jut kifejezésre a közösség politikai opcióinak pluralizmusa. Ezen a szinten a politika képviseleti jellegű közvetett választási demokrácia formájában fogalmazódik meg.

A politikai demokrácia elsősorban a hatalom és a társadalmi élet megszervezésének olyan folyamata és formája, amelynek nincs előre meghatározott politikai tartalma. Ennélfogva a politikai közösség működésének és fennállásának alapvető feltételévé lesz az eszmék szabad konkurenciája, a párbeszéd, a demokratikus politikai kultúra, a tolerancia és a formális „játékszabályok” tisztelete.

A politika közös ügy, tehát minden polgár számára hozzáférhetővé kell tenni, mindenféle megkülönböztetés nélkül. A politikai rendszernek az a rendeltetése, hogy olyan teret s olyan játékszabályokat biztosítson, melyek lehetővé teszik a polgárok számára, hogy éljenek e jogaikkal, kifejezésre juttathassák politikai különbözőségüket és békés úton oldják meg az ily módon jelentkező politikai konfliktusukat.

A politikai életben való részvétel jogával a polgárok különféle módon és különféle formában élhetnek, s ezeknek célja lehet a hatalomgyakorlás, a hatalom ellenőrzése vagy korlátozása.

A BHSZISZ a többpártrendszerért száll síkra, ezt tartja a legmegfelelőbb politikai formának a berendezkedést és egy adott politikai és társadalmi közösség továbbfejlesztését érintő különféle opciók kinyilvánítására. A politikai pluralizmus szorgalmazását a politikai szféra demonopolizálására kell összpontosítani, ennek formái pedig különfélék lehetnek. A politikai demokrácia nem ott kezdődik és nem ott ér véget, hogy több politikai párt létezik. A politikai pártok a polgárok politikai akaratának elemi, de nem egyetlen intézményes kifejezői.

A politikai demokrácia a politikai tevékenység egyéb formáit is magában foglalja, mint például a társadalmi mozgalmakat, a helyi polgári kezdeményezéseket, a polgárok spontán politikai akcióit stb. A politikai szerveződés jogát egyedül az alkotmány vagy a törvény korlátozhatja, s csak azon pártok esetében, amelyek tevékenysége az alkotmányos rend erőszakos megdöntésére irányul, erőszakot szít, faji, vallási és nemzeti megkülönböztetést hirdet és veszélyezteti az ország területi integritását és biztonságát.

A többpártrendszer elengedhetetlen, de nem abszolúte elegendő kerete a politikai demokráciának. Feltétlenül ki kell bővíteni a közvetlen demokrácia különféle intézményeivel, mint amilyenek pl. a polgári referendum, a parlamenten kívüli akciók, a petíciók, a nyilvános tiltakozás stb.

A többi a közvetlen választásokon, a választók akaratán és a független demokratikus nyilvánosságon múlik.

A DEMOKRATIKUS JOGÁLLAMÉRT

Az ember a jogait – amint az életét sem – nem az államtól és nem a hatalomtól kapja. Az állam dolga annyi, hogy szavatolja és védelmezzék a jogokat. Az ember, az egyén egyszeri és helyettesíthetetlen a maga jogai és szabadságai birtokában. Ezért az egyén szabadsága előfeltétele a társadalom szabadságának.

Bosznia-Hercegovina Szocialista Ifjúsági Szövetsége minden demokratikus és törvényes eszköz igénybevételével harcolni fog a jogállam alábbi alapelveinek valórváltásáért:

AZ EMBERI JOGOK ÉS SZABADSÁGOK SZAVATOLÁSA. Gondolat- és szó-lásszabadság, véleménynyilvánítási szabadság, sajtószabadság, a nyilvános, politikai, szakszervezeti és kulturális szerveződés szabadsága, a munkára való jog, a sztrájkjog, a szociális egészségvédelem és a környezetvédelem joga, a magánéletre való jog, a szerelem és a családtervezés szabadsága, a lakás, a levéltitok és a magánélet sérthetetlensége, a törvény előtti egyenlőség, az írásmódhasználat szabadsága, a nemzeti hovatartozás ki-nyilvánításának szabadsága, a hitvallás szabadsága, a szimbólumok használata stb. csak elemi jogok és szabadságok, szavatolásuknak és védelmüknek rendszerét kell most fel-állítanunk. Ezért elengedhetetlen, hogy politikai harc útján törvényhozással bővüljön és lényegében meg is valósuljon a szavatosságrendszere nemcsak azoknak a jogoknak és szabadságoknak, amelyek immár régi vívmányai a civilizációnak, hanem az úgynevezett új emberi jogoknak is. A polgári jogok és szabadságok egyetlen szavatolója a hatékony, demokratikus jogállam lehet, azon elv alapján, hogy hatékonyan alkalmazza a jogot minden polgár viszonylatában, nemre, fajra, nemzeti, vallási, szociális, politikai s minden egyéb hovatartozásra való tekintet nélkül.

A FÜGGETLEN IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS a következőket jelenti: az igazság-szolgáltatási, különösen a bírósági szervek depolitizációja, az igazságszolgáltatási szervek munkájának szilárd pénzelése és e szervek pénzügyi függetlensége, megszigorított és törvényben rögzített bíróválasztási mércék, a bírók életfogytiglani választhatósága, a jogrendszer egységesítése, a büntetőjogi és eljárás törvényhozás felülvizsgálata és minden ideológiától való mentesítése stb.

Az öngazgatási megegyezések és társadalmi megállapodások intézményét, a társult munka bíróságait, az öngazgatási ügyész intézményét és az úgynevezett öngazgatási törvényhozás egyéb instrumentumait és intézményeit mindenképp ki kell iktatni a jog-rendszerből, s lehetővé kell tenni, hogy tartósan nagyobb jogerejű és kötelmű instru-mentumokkal és intézményekkel cseréljék fel őket.

A HATALOM RENDSZERE ÉS ELLENŐRZÉSE

Az évrényes egységesített hatalmi rendszer, amelyben minden hatalom (törvényho-zói, végrehajtoi és bírósági) letéteményese egyetlen szerv, a Képviselőház volt, csak az egypárti politikai rendszernek felelt meg, amelyben a hatalom egésze lényegében a párt kezében összpontosult. A többpártrendszerű parlamentáris demokrácia életrekeltését célzó változtatások módosításokat követelnek a hatalmi rendszerben is. Ezért a BHSZISZ a hatalmi rendszer olyan felosztási rendszeréért száll síkra, amelyben a tör-vényhozói hatalom a képviselőházat, a végrehajtó hatalom a kormányt, az igazságszol-gáltatási hatalom pedig Jugoszlávia Alkotmánybíróságát illeti meg. A törvényhozói, végrehajtó és igazságszolgáltatási szervek egymás közti viszonyát az alkotmány és kü-lön törvény szabályozza.

A BHSZISZ szorgalmazni kívánja, hogy a kormánynak mint végrehajtó szervnek bő-vüljön a hatásköre, hogy érvényt szerezhessen a törvény és más intézkedések szavának, hogy mentesüljön a fölösleges eljárásoktól.

HATÉKONY KÖZIGAZGATÁS. Hatékony és szakszerű, a jogállam alapvető el-veit maradéktalanul érvényesítő közigazgatás nélkül nincs hatékony jogállam sem. A

BHSZISZ modern és hatékony, korszerűen felszerelt és ésszerűen megszervezett államszervezetért száll síkra, amely semmiképp sem lehet elidegenített, emberek fölé rendelt hatalom, csak a társadalom fejlődési szükségleteinek funkciójába állított társadalmi szolgálat mindenekelőtt.

A szakszerű közigazgatás és a szakszerű állami szolgálatok szavatolhatják csak a törvények szilárd végrehajtását teljesen függetlenül attól, melyik párt van hatalmon.

MI EURÓPA VAGYUNK

Jugoszlávia földrajzilag, történelmileg, hagyományilag, geológiailag, szokásait és kultúráját tekintve is Európa része. Egyedül gazdaságilag és politikailag találta magát Európán „kívül”. Gazdaságilag, de méginkább politikailag Jugoszlávia külön világba tartozik, az el nem kötelezettek világába, amelynek maga is alapító tagja. Az el nem kötelezettek gazdaságilag eladósodott, ideológiailag heterogén, háborúktól kifulladás, technológiailag szabotált, katonailag kiszolgáltatott mozgalmának óhatatlanul hozzá kell fognia önmaga újraértelmezéséhez és alapítói filozófiája megváltoztatásához. Az elnemkötelezettség nem lehet akadálya annak, hogy Jugoszlávia az európai integrációs folyamatok felé forduljon. A BHSZISZ a rendszerben elfoglalt helyével összhangban kiáll mindazon feltételek megteremtéséért, amelyek révén Jugoszlávia teljes jogú tagja lehetne minden olyan szervezetnek, amely gazdaságilag, kulturális vagy bármilyen más értelemben hasznosnak bizonyul az ország számára. Jugoszláviának elengedhetetlenül szüksége van hosszútávú, termelési, technológiai, piaci és pénzügyi együttműködésre és kapcsolatteremtésre a fejlett világgal, elsősorban Nyugat-Európával. Ennek az irányvonalnak megfelelően a BHSZISZ szorgalmazni fogja Bosznia-Hercegovina csatlakozását az *Alpok-Adria* regionális közösséghez, illetve Jugoszlávia csatlakozását az EFTÁ-hoz és az Európai Közösséghez.

A „kelet és nyugat”, illetve „észak és dél” között levő határok eltörlésének korában a BHSZISZ síkraszáll egy új európai- és világméretű demokratikus mozgalom megindításáért, amely nem lesz feldarabolva semmiféle alapon és amely szavatolni tudja majd a népeknek kulturális identitásukat és állami szuverenitásukat.

GAZDASÁGI ÉS TECHNOLÓGIAI FEJLŐDÉS

A napjainkban belátható jövőre szóló gazdasági és szociális fejlődés egyik legfontosabb előfelétele a korszerűen átgondolt, hatékony és rugalmas felépítésű oktatási-nevelési rendszer. Az emberi tudásnak, a tudományoknak és ezek alkalmazásának (a technológiának) jóval nagyobb fejlesztő ereje van a korábbi tényezőkhöz, a munkához és a tőkéhez mérten. Erre épül a válság gondok és a gazdasági fejlődés megoldását célzó új filozófia, új stílus és új módszer. A technológia egyre nagyobb mértékben függetleníti a gazdasági fejlődést a természeti adottságoktól, ennél fogva az országok többnyire inkább kivívják, s egyre kevésbé öröklik komparatív előnyeiket. A technológia fejlettségi szintje egyben meghatározza a fejlesztési potenciál, mindenekelőtt a legkreatívabb lakosság megőrzésének képességét is. A technológia leggyorsabb ütemű fejlesztését a profitorientációs piacgazdaság teszi lehetővé. A profit azt az útját választja a technológiai fejlődésnek, amely a leggyorsabbnak, legkonkrétabbnak és legkifizetődőbbnek bizonyul a vállalat szempontjából.

A profit nem öncélú valami, hanem a fokozottab társadalmi fejlődés eszköze is. Ennél fogva a BHSZISZ azért száll síkra, hogy a profitlogika és a piac semmiképp se kerekedjék fölébe a társadalom szociális és kulturális értékeinek.

A társadalmi-gazdasági viszonyok tekintetében a BHSZISZ síkraszáll:

- a nyitott árugazdálkodásért,
- a munkaerő, a tőke, az áru és a tudás integrális piacáért,

- a gazdálkodásnak és a különféle reális gazdasági kategóriák működésének piaci alapokra való helyezéséért,
- a gazdaság átszervezéséért és a világszerte érvényes szabványokhoz való idomításáért,
- a gazdasági szubjektumok szabadságáért és önállóságáért és a gazdálkodás minden résztvevőjének azon jogáért, hogy maga legyen önnön érdekeinek tolmácsa,
- a pluralizmusért, szabad versenyért és a tulajdon minden formájának törvény előtti egyenrangúságáért,
- a gazdaság deregulációjáért és tehermentesítéséért, valamint a közterhek csökkentéséért,
- a vállalkozások, a magánkezdeményezés és a részvényesség afirmációjáért,
- a kockázatvállalásért, valamint az anyagi és munkafelelősség vállalásáért,
- a munkakörülmények humanizálásáért,
- a gazdasági adottságok ésszerűbb kihasználásáért.

A gazdasági viszonyok ilyen globális megállapítása mellett a BHSZISZ külön is kiáll az alábbi konkrét célokért:

- intézményesített mechanizmusok felállítása a társadalmi projektumok ügyében és a termelékenyebb projektumok gazdasági, normatív és politikai támogatása,
- offenzív gazdaságfejlesztési tervek Bosznia-Hercegovinában, új, tudományos alapokra épült beruházási ciklus a nagy ekotern és multiplikatív hatásfokú gazdasági ágazatokban,
- a társadalmi tulajdon reprivatizációja, a tulajdon bármely formáját képviselő vállalatok eladására és felszámolására jogosult szubjektumok törvényes meghatározása,
- a behozatal liberalizációja, hogy konkurenciának legyen kitéve a hazai gazdaság és rákényszerüljön a világpiaci szabványok elfogadására,
- a devizapiac működése a hazai valuta konvertibilitását célzó irányvételrel,
- a munkahelyi biztonság relativizálása,
- a társadalmi lakásállomány eladása, miáltal megfelelő jövedelemforráshoz jutnánk a gazdaság további fejlesztése, a szociális politika és a lakásínség megoldásának céljaira.

SZOCIÁLIS ÁLLAM

Azon kérdés meghatározásában, hogy milyen intenzitással és módszerekkel vegyen részt az állam a gazdasági életben, a BHSZISZ a következő állásponton van:

- hogy a piacnak mindig igaza van, persze nem az igazságosság szempontjából, hanem mind a gazdálkodó szubjektumok üzleti döntései helyénvalóságának megállapítása, mind a gazdaságot érintő társadalmi döntések realitása tekintetében;
- az államnak érdeke, hogy a gazdasági szubjektumok a maguk érdekei szerint dolgozzanak (döntsenek) és ne társadalmi feladatuk szükségessége céljából;
- a vállalatok egyéni kezdeményezőkézsége, s ezzel érdekeltisége is fenntartható, az államnak a gazdasági életbe való beavatkozása ellenére is, ha ez meghatározott viselkedési formák ösztönzésével, illetve elmarasztalásával történik, s nem a szóban forgó szubjektumok érdekei ellen irányuló kényszer útján;
- a szabályozásnak elvben globálisnak és indirektnek kell lennie, csak kivételesen lehet szelektív és direkt, olyan mértékben, hogy ne változtassa meg a gazdaság piaci jellegét; a makro-gazdasági irányítást a piaci egyensúly és stabilitás valamint a dinamikus fejlődés funkciójába kell állítani;
- az üzleti döntéshozatal elveit, mint például a jövedelmezőséget, a fizetőképességet, a biztonságosságot és a gazdaságosságot nem törvénnyel kell előírni: az államnak az a szerepe, hogy olyan feltételeket teremtsen, amelyek közt a gazdasági szubjektumok maguktól is alkalmazzák majd őket, saját érdekükben.

A piaccgazdálkodás feltételei között a BHSZISZ megfelelő szociális politikáért száll

síkra, amely piaci korrektívumként védelmezni hivatott a lakosság azon kategóriáinak életszínvonalát, amelyek nem kapcsolódhatnak be egyenrangú félként a piaci versenybe, mint például a gyerekek, az idősek, a rokkantak, a hátrányos anyagi helyzetűek, a munkanélküliek, a kismamák, a tanulók, az egyetemi hallgatók, különféle juttatásokat, segélyeket, szubvenciókat, participációkat, tanulmányi és egyetemi ösztöndíjakat és kölcsönöket biztosítva számukra, továbbá munkanélküli segélyt az arra rászorulóknak.

– a SZISZ szorgalmazza, hogy a szociális biztosítás teljes rendszerének az állam legyen a szavatolója, mely a szolidaritás megfelelő rendszerével teremti elő az ehhez szükséges eszközöket,

– külön figyelmet kell szentelni a szociális politika funkciójába állított adópolitika és az adórendszer kiegészítésének és működésének.

A BHSZISZ szorgalmazza, hogy az állam

– védelmezze és serkentse az elemi szociális jogok beépítését a munkáltatók és a szakszervezet viszonyrendszerébe,

– oldja meg a gazdasági demokrácia kérdését, ami magában foglalja a tájékoztatást, a tárgyalásokat, a participációt, a dolgozóknak a vállalatvezetést érintő döntéshozatalban való részvételét, mely döntéshozatalnak elsősorban a beruházók a hordozói;

– tegye lehetővé a dolgozók számára, hogy kollektív megállapodás útján részt vehessenek mindazon döntések meghozatalában, amelyek saját egzisztenciájukra, a keresetükre és a munkavállalás biztonságára vonatkoznak. Az öngazgatásnak át kell lényegülnie a gazdálkodás céljai és eredménye feletti rendelkezéssé, az ártermelés és a szolgáltatások folyamatának irányítását pedig az igazgató-menedzserek hatáskörébe kell utalni;

– konszenzust állítson fel a különféle szociális csoportok között;

– politikájával oldja meg a közösség urbánus problémáit, a környezet védelmét, a demográfiai migráció és a természeti források alokációjának kérdését, állítson fel megfelelő kommunikációs hálózatot.

A gazdaságban való osztályszerveződés alapját a független, szakmai szakszervezet képezze. Ellenzünk minden másfajta szerveződési formát a gazdaságban.

A Bosznia-Hercegovina és Jugoszlávia egész területén tapasztalható tömeges munkanélküliség beláthatatlan szociális és politikai következményeit tartva szem előtt a BHSZISZ megfelelő aktivitást kíván kifejteni a munkanélküli fiatalok szakszervezeti szerveződése céljából, ezek szociális és gazdasági jogainak és követeléseinek védelme és megvalósítása érdekében.

KÖRNYEZETVÉDELEM

Jugoszlávia iparosodása és technológiai fejlődése mind nagyobb mértékben károsítja életünk, egészségünk és fejlődésünk alapjait. A természet kizsákmányolása csakhamar eléri tetőfokát, a környezetpusztítás és -szennyezés pedig olyan méreteket ölt, hogy ökológiai katasztrófával fenyeget. A kiutat a fejlesztési filozófia és stílus megváltoztatásában látjuk és egy hatékony fejlesztésellenőrzési rendszer felállításában. Ezért nem érhetjük be azzal, hogy az ökológiai öntudat szintjének emelésén és a lakosság környezetvédelmi kultúrájának kiépítésén fáradozzunk. Az ökológiai katasztrófa elkerüléséhez határozott és konkrét akciókra van szükség mind a társadalom, mind az állam részéről. Minden komolyabb, valós kilátásokkal kecsegtető akció előfeltétele egy olyan környezetvédő mozgalomnak, mint politikai szubjektumnak a létrehozása, amely megkapja méltó helyét a képviselőházi rendszerben is. Ezért a BHSZISZ támogatni fogja egy jugoszláv környezetvédő mozgalomnak mint független társadalmi és politikai szubjektumnak a kezdeményezését és maga is vállalkozik környezetvédelmi projektumok kidolgozására és részt kíván venni az élő világ védelmét célzó egyéb akciókban.

AZ ÚJ POLITIKAI NEMZEDÉK ÚJ POLITIKAI SZERVEZŐDÉSE

Közeleg a BHSZISZ újabb kongresszusa. Hisszük, hogy ez lesz ennek és az ilyené lett BHSZISZ-nek az utolsó kongresszusa. Ideje már a mindent átfogó válság okaival és a fiatalok jelenlegi politikai szerveződésének hatékonytalanságával is foglalkoznunk. E cél funkciójába állítottuk a BHSZISZ egész tizenkettedik kongresszusát. A tizenkettedik kongresszusnak nyilatkozni kell a fennálló politikai rendszer reformja ügyében, meg kell hoznia a BHSZISZ új politikai programját és le kell tennie a garast az elfogadott program valóraváltását szolgáló politikai szerveződés optimális formája mellett. A BHSZISZ tizenkettedik kongresszusán kell bemutatkozni az új politikai irányvételnek és az új politikai nemzedéknek, amely a mély társadalmi válság idején vált politikailag éretté. Ugyanakkor a BHSZISZ tizenkettedik kongresszusán kell majd szentesíteni a fiatalok politikai szerveződésének eddigi formájával való szakítást, hisz az valójában nem egyebet jelentett, mint az ifjúság eltiltását a politikai tevékenységtől, a korszerű politikai társadalmak legfontosabb vívmányától. Ez a kongresszus egyszersmind újabb lépcsőfokát is jelenti az ifjúsági mozgalmak fejlődésének a SKOJ-tól kezdve az USAOJ-on, NOJ-on, az Egyetemi hallgatók Szövetségén és BHSZISZ-en át a politikai, társadalmi és érdekszerveződés újabb formáig.

A pluralista politikai térségben nincs helye az ilyen BHSZISZ-nek. A tizenkettedik kongresszus jelenti majd végleges megszűnését.

A politikai pluralizmus a jugoszláv társadalom új valósága. Olyan tény, mely már ma életünk részévé lett, s amelyhez mindenképp hozzá kell majd szoknunk a jövőben is. A jugoszláv társadalom pluralizálódásának folyamata napról napra új, azonosítható és szilárd szervezési formákkal gazdagodik. A Bosznia-Hercegovina területén élő polgárok társulásáról szóló törvény meghozatalával de facto legalizáltuk és intézményesítettük a többpárti pluralizmus politikai rendszerét. Ez a tény lényegbevágóan meghatározza a jelenlegi ifjúsági szervezet átalakulásának jellegét és alapvető irányvonalát is. Az új jugoszláv politikai szintér formája és tartalma nagy mértékben kihat a BHSZISZ identitására is, olyan értelemben, hogy ennek is hozzá kell igazodnia az ország politikai tevékenysége és kapcsolatrendszere új kereteihez. A társadalom pluralizálódása egyszerűen rákényszeríti a BHSZISZ-t a gyorsabb változásra, mert különben nem tud eleget tenni a kor követelményeinek. Ennélfogva a BHSZISZ átalakulásának csak akkor lesz értelme, ha az adott feltételek között a jelenleginél hatékonyabb politikai szervezetet eredményez és ha szétválasztjuk a fiatalok egyéb érdekszerveződési formáit a politikaitól, amivel lehetővé válik az ifjúság politikai és nem politikai érdekeinek valós és zavartalan érvényesítése. Minden egyéb megoldás maga volna a politikai vég. Ezért fölöttébb ésszerűtlen volna a szervezetünk átalakításával addig várni, míg végbe nem megy a politikai környezet egészének átalakulása. Ne feledkezzünk meg arról, hogy ezek az utolsó előkészületek a valós pozíciók elfoglalására az előttünk álló politikai versenyben. Ezt az alkalmat egyszerűen nem szalaszthatjuk el.

Egy alapkérdés mindannyiunk előtt nyitva áll: hogyan alakítsuk át ilyen rövid időn belül a BHSZISZ-t anélkül, hogy veszélybe kerülnének a magunk elé tűzött politikai és programcélok, illetve semmivé válnának azok a politikai eredmények, amelyeket a BHSZISZ eddig, de különösen az utóbbi években elért. Más szóval: hogyan csináljunk e szervezetből olyan újat, amely révén megvalósíthatjuk mindazt, amiért politikai értelemben síkraszállunk. Ennek egyetlen útja van: a fiatalok és más polgárok független és önálló politikai szervezetévé kell lennünk.

A polgárok szabad politikai, művelődési és nyilvános szerveződésének kérdését a Bosznia-Hercegovina területén élő polgárok társulásáról szóló törvény rendezi. Ezzel létrejöttek a feltételek arra, hogy Bosznia-Hercegovina minden polgára szabadon szerveződhet társadalmi, kulturális és politikai értelemben egyaránt, egyenlő feltételek mellett, ideértve az ifjúság mint külön szociális és nemzedéki csoport társadalmi és politikai

szerveződését is. Ily módon megoldást nyert az „ifjúsági kérdés”, azaz az ifjúság szabad társadalmi és politikai szerveződésének kérdése is, mégpedig a polgárok azon elemi szabadságai és jogai keretében, hogy különféle politikai, társadalmi, kulturális és egyéb szervezetekbe tömörüljenek. Ezzel egyszersmind elvesztette külön megoldást igénylő külön kérdés státusát is.

A pluralizálódási folyamat elérte az ifjúsági szervezetet és az ifjú korosztályokat is. Az egyetemi ifjúság már most lefektette az alapjait egy külön egyetemista szervezettel való önállósulásának és hasonló törekvések észlelhetők a középiskolás fiatalság köreiből is.

Tanúi vagyunk új társadalmi szervezetek születésének is, melyek modern érdeklődési körök stb. szerint gyűjtik maguk köré a fiatalokat.

Több európai és tengerentúli ország tapasztalatai tanúsítják, hogy azoknak az aktivitásoknak jelentős része, amelyeket nálunk a DOKOM keretében végeznek, az állam közvetlen hatáskörébe tartozik. A DOKOM kérdését részben a BHSZISZ által is szorgalmazott modern jog- és szociális állam keretében kell megoldani. Erre egy köztársasági vagy szövetségi szintű gyermek- és ifjúságügyi igazgató szerv, illetve minisztérium vagy iroda megnyitásával nyílhatna lehetőség. Ennek hatáskörébe lehetne utalni a SZISZ eddigi tevékenységének egy részét, de egyéb aktivitásokat is, mint például az ifjúság jogi és szociális védelme, a DOKOM pénzelése, a fiatalok és gyermekek utaztatásának participálása, a fiatalok kutatói tevékenysége, ifjúsági kultúra és kiadói tevékenység stb. Ily módon éles választóvonalat lehetne húzni az egyes szervezetek politikai és társadalmi tevékenysége és azon aktivitások között, amelyeknek szükségszerűen az állam hatáskörébe kell tartozniuk. Az öngazgatási érdekközösségek átalakulásának, a társadalmi tevékenységekről szóló törvény meghozatalának és az államigazgatás újjászervezésének keretében a BHSZISZ és a DOKOM kezdeményezni fogja Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság Képviselőházában és Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság Végrehajtó Tanácsában egy ifjúság- és gyermekügyi tárca nyitását köztársasági szinten. Így az ifjúságról való gondoskodás szerves részévé lesz a társadalom fejlesztési politikájának.

Az eddig megalakult DOKOM-szervezetek és az ifjúság egyéb, ezután létesülő érdekszervezetei Bosznia-Hercegovina IFJÚSÁGI SZERVEZETEINEK TANÁCSA révén tarthatnak kapcsolatot egymással. Ennek a Tanácsnak koordinátori szerepe lenne a valamennyi szervezet közös érdekét képviselő kérdésekben, saját külön hatáskör nélkül. A Tanács a tagjaivá lett szervezetek, s nem egyének szervezete lenne. A Tanácson belüli viszonyok alapjául az ifjúsági szervezetek önkéntes és szabad elhatározása szolgálna, szabályozásukra pedig külön kódex készülné, amely meghatározná a Tanács tagjaivá lett szervezetek közös szabályainak és kötelezettségeinek minimumát.

ÚJ POLITIKAI SZERVEZET

Célunk az, hogy a Bosznia-Hercegovina területén élő fiatalok eddigi intézményes képviselője, a BHSZISZ, már most és a betervezett politikai program alapján a jugoszláviai fiatalok és polgárok önálló politikai szervezetévé nöjje ki magát.

Miután ennek törvényes feltételei is megteremtődtek, a BHSZISZ önálló politikai szervezatként kéri bejegyeztetését.

Az új szervezet a fiatalok és polgárok önálló politikai szervezete, amely politikai tevékenységét saját programjára alapozza a JSZSZK és Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság alkotmányával és érvényes törvényeivel összhangban.

Az új szervezet transzcendentális szervezet.

Az új szervezet a alkotmányos rendszer keretein belül az államhatalomban való részvételért és az államhatalom gyakorlásáért harcol a saját politikai programja és az általános és közvetlen választásokon nyert támogatás alapján.

Az új szervezet elsősorban politikai szubjektumokként értelmezett egyének szervezete, mely szabad és önkéntes belépés révén alakult. A taggá válásra a belépési kérelem betérjesztésével és a belépési nyilatkozat aláírásával kerül sor. Egyben a tagsággal járó jogok és kötelezettségek elfogadását is jelenti ez.

Az új szervezet választási és programkoalícióra szándékozik lépni a társadalom más demokratikus erőivel, ha rokonvonásokat fedez fel politikai programjukban, illetve, ha közös politikai célok kialakítására nyílik lehetőség. Politikai aktivitását ki is szándékozik terjeszteni az új szervezet az időszakos és koalíciós tagság révén, a választásokon pedig igyekezni fog, hogy minél több szimpatizáns és választó bizalmát megnyerje.

Politikai programja megvalósításának érdekében az új szervezet alkotmányban és az egyéb érvényes jogszabályokban rögzített minden legális politikai eszközt fel kíván használni.

Az új szervezet politikai tevékenységének alapját az úgynevezett „kettős stratégia” képezi, azaz a társadalmi-politikai közösségek képviselő-testületeiben folyó aktivitás és a közvéleményre gyakorolt közvetlen ráhatás, melynek célja, hogy támogatókat találjon politikai programjának. Politikai tevékenységében az új szervezet más politikai eszközöket is alkalmaz, például tömegtájékoztató eszközöket, petíciókat, békés tüntetéseket stb.

Az új szervezetnek nyitottnak kell lennie a polgárok más érdekszervezetei részéről megnyilvánuló kezdeményezések iránt és fejlesztenie a velük való kapcsolatait az egyenrangúság elve alapján.

Az új szervezet Bosznia-Hercegovina Szocialista Ifjúsági Szövetségének politikai, intézményi és jogutódja. A BHSZISZ utójdaként külön kötelezettségei vannak az ifjú nemzedékek érdekvédelmét illetően a politikai életben.

A leendő szervezet tevékenységét és belső szervezeti felépítését az alábbi elvekre kell alapozni:

A LEGALITÁS ELVE. Ez az elv azt jelenti, hogy a leendő szervezet minden szinten és minden szervezési formájában, politikai és végrehajtás-módszerbeli értelemben egyaránt arra alapozza tevékenységét, hogy nem kíván ellentétbe kerülni a JSZSZK és Bosznia-Hercegovina Szocialista Köztársaság érvényes törvényrendekezéseivel.

Egy politikai szervezet legalitását az illetékes közigazgatási-bíróági szervnél elvégzett bejegyzése erősíti meg. Bármely szinten vagy formában kerüljön sor a szerveződésszerűre, a bejegyzéssel a leendő szervezet jogot nyer a politikai életben való részvételre.

A STATUTÁRIS ELV. Mint minden politikai szervezetnek, a leendő ifjúsági szervezetnek is kötelező érvényű szabályokkal kell rendeznie tevékenységét. Szükségszerű követelmény, a leendő szervezet heterogén volta miatt, hogy szerveződési formája és alapszabálya a lehető legrugalmasabb legyen. Emellett feltétlenül rögzíteni kell a közös szabályok minimumát is, melyek a szervezet minden részére érvényesek és amelyeknek megszegése szankciókat von maga után.

A DEMOKRATIKUSSÁG ELVE. A leendő szervezet demokratikus alapokra helyezett politikai szervezet. Munkája nyilvános minden szinten és minden szerveződési formájában. Tevékenységi körének a konkrét érdekszerveződési formán belül nincsenek és nem is lehetnek korlátai. A leendő szervezet nyitott szervezet, s munkájába a tagsága mellett bekapcsolódhatnak a szimpatizánsai is. A döntést a szerveződés minden formájában demokratikus úton hozzák meg, kimutatott többségi alapon, s a határozatok kötelező érvényűek az elfogadók számára. A kisebbség és a többség egymás közti viszonya a többség határozatainak tiszteletére és a kisebbség védelmére épül. Senki sem viselheti káros következményét annak, hogy a határozathozatal folyamatában kisebbségben maradt. A szervezet és az egyén egymás közti viszonyát olyan alapokra kell helyezni, hogy a szervezet ne akadályozza, hanem ösztönözze az egyént, elsősorban azaz, hogy ráruházza a kezdeményezés jogát. Ennek az elvnek a lényege abban van, hogy

biztosítja az egyén, a csoport vagy a szervezet valamely része azon jogát, hogy az alapszabályban rögzített feltételek mellett kilépjen a szervezetből.

A SZABAD BELÉPÉS ELVE. A leendő szervezetbe való belépés teljesen szabad, mindenféle korlátozás, automatizmus vagy kötelezettség nélkül. A belépés egyéni döntésen és az egyén szabadon kinyilatkoztatott kívánságán alapul, mely szerint tevékenykedni kíván a szervezetben.

A KOORDINÁCIÓ ELVE. A leendő szervezet „felsőbb, illetve alsóbb” szervei közötti viszony a kölcsönös koordináció, a segítségnyújtás és a megbecsülés elvére épül. E viszony kizárja a szigorú alárendeltség és hierarchia minden formáját, kivéve az alapszabályba foglaltakat. A leendő szervezetben a szerveződés különféle szintjei és formái között a politikai érdek a kohéziós tényező.

A MANDÁTUM ÉS AZ EGYÉNI FELELŐSSÉG ELVE. Ez az elv magában foglalja a megbízási elv affirmációját mind a munkatársak megválasztásában, mind az elfogadott program megvalósításában. Ebbe beleértendő a bizalom felülvizsgálatát ellátó ellenőrző mechanizmusok kialakítása is a szervezet vezetőségi tagjai és szervei vonatkozásában.

Az új szervezet szerveibe való beválasztás alapvető mércéi az egyén szakértelme, kreativitása valamint a programcélok, külön projektumok és a rábízott feladatok végrehajtásához való hozzájárulása.

Az alapvető szerveződési elv a területiség lesz, az alapforma pedig a községi szervezet. Egy-egy községi szervezetet legalább harminc egyéni tag alkothat. A községi gyűlés hozza meg szervezési szabályait, ügyrendjét és egyéb okmányait, amelyeknek összhangban kell lenniük az új szervezet alapszabályával és dokumentumaival. A községi gyűlés önálló a munkájában, azzal, hogy tiszteletben kell tartania az új szervezet alapelveit, különösen a statutáris, a koordinációs és a legalitási elvet.

Az új szervezet legfőbb szerve a két kongresszus között a Köztársasági Gyűlés. A Köztársasági Gyűlést a községi gyűlések képviselői alkotják.

A Köztársasági Gyűlés és ennek szervei felelősek a kongresszuson elfogadott álláspontok realizálásáért és végrehajtásáért.

A Köztársasági Gyűlés és szervei külön gondot viselnek a statutáris elv betartásáról és ezzel kapcsolatban bizonyos alapszabályba vagy egyéb dokumentumba foglalt intézkedéseket is foganatosíthatnak.

Az új politikai szervezet létrehozásának szükségszerű velejárója a névváltoztatás. Véleményünk szerint a változások jellegét a BOSZNIA-HERCEGOVINA SZOCIÁLDEMOKRATA SZÖVETSÉGE elnevezés tükrözné a legjobban. A szervezet új nevének kérdését mindenesetre nyitva kell hagyni a kongresszusig, hisz erről a kongresszusnak kell határoznia.

AZ ÚJ SZERVEZET PÉNZELESE

Az új ifjúsági szervezet az alábbi forrásokból fogja biztosítani a működéséhez szükséges eszközöket:

1. Költségvetési eszközök. A társadalmi-politikai közösségek költségvetéséből eredő pénzelés csak egy, de igen fontos formája a leendő szervezet finanszírozásának. A költségvetési eszközökből való részesedés összegét az általános, közvetlen és titkos választásokon szerzett szavazatok arányában kellene megállapítani. Az efajta pénzelés részleteit a polgárok társulásáról szóló törvény pontosítaná.

2. Tagsági díj. A politikai szervezet tagjai tagdíjat fizetnek. A tagdíj a tagok jövedelmének megfelelő arányban fizetendő, illetve aszerint, hogy van-e az illető tagnak jövedelme. Az állandó jövedelemforrással nem rendelkező tagok esetében a tagdíj változatosan és szimbolikus.

3. A SZISZ mint modern vállalkozó. Az ily módon megvalósított jövedelem az új

szervezet önfinszírozásának olyan formája lesz, amely egyre nagyobb jelentőséggel bír majd a politikai önállóságot feltételező pénzügyi önállóság függvényében. Ezekre a pénzeszközökre az új szervezet különféle ipari és szolgáltatási tevékenység végzésével tesz szert, a törvénnyel összhangban. Ilyenek például: ifjúsági vállalatok és szövetkezetek, ifjúsági turizmus, ügynökségek és marketing, kulturális rendezvények és részvényvásárlás.

4. Egyéb jövedelemforrások. Egyének, gazdasági szubjektumok, művészegyüttesek, védnökök önkéntes adományai, valamint az egy-egy konkrét program vagy akció végrehajtására kapott dotációk.

Az új szervezet finanszírozása, akár a többi politikai szervezeté, nyilvános és megfelelő pénzügykezelési ellenőrzésnek van alávetve.

A JSZISZ-HEZ VALÓ VISZONYULÁS

Jugoszláv beállítottságát az új szervezet azzal is hangsúlyozni kívánja, hogy szorgalmazni fogja a jelenlegi JSZISZ radikális megreformálását olyan irányban, hogy olyan politikai és társadalmi szervezetté váljon, amely tagszervezeteivel együtt jelentős politikai szubjektum lesz a jugoszláv térségben.

A BHSZISZ szövetségi szinten szorgalmazza egy nyitott és szabad únió létrehozását, amelynek tagjai nem csak a köztársasági és tartományi, hanem más társadalmi és politikai jellegű ifjúsági szervezetek is lehetnének, a programjaikban fellelhető megegyezések alapján és az egész jugoszláv térségre kiterjedő bizonyos közös feladatok elvégzése vagy érdekek érvényesítése céljából. A kapcsolatfelvétel alapvető motívumaként az érdekazonosságra, helyeznénk a hangsúlyt, s ez bizonyos értelemben alapfeltétele volna a hatékony tevékenységnek is. A Szövetség azon tevékenységeiről, amelyek politikai következményeket vonhatnak maguk után a tagszervezetek döntenének közösen.

A megreformált JSZISZ-nek lehetővé kellene tennie egyrészt minden tagszervezete számára a teljes önállóságot, másrészt a koordinációs szerepet a föderáció szintjén.

A JSZISZ esedékes reformját a koordináció, a statutaritás, a pluralitás valamint a kölcsönös megbecsülés és tolerancia alapelveinek jegyében kell végrehajtani.

Szarajevó, 1990 márciusa

Jugoszláv Szocialista
Ifjúsági Szövetség Bosznia-Hercegovina
Szocialista Ifjúsági Szövetségének
Köztársasági Választmánya

(Sz. K. ford.)

DEMOKRATA ALTERNATÍV MOZGALOM (Demokratska alternativa)

---

1. *Demokratska alternativa – Demokrata Alternatív Mozgalom*
2. *Megalakítás Titogradban, 1989. december 12-én. Bejegyzésre bejelentve, de a hivatalos szervek még nem hitelesítették.*
3. *Az alapszabályok és a szándéknyilatkozat.*
4. *Programcéljainkat az alapszabályok 1. szakaszában említett szándéknyilatkozat tartalmazza.*
5. *Nem.*